

<https://doi.org/10.36818/1562-0905-2022-2-3>
УДК 332.122:339.924(477.8)
JEL R10, F01, F15

В. В. Борщевський, В. В. Засадко, О. Б. Василиця

Західний регіон України в умовах сучасних викликів глобалізації: стратегічне планування розвитку в контексті наближення до ЄС

Окреслено основні риси сучасного етапу глобалізації та європейської інтеграції в контексті зміни принципів і напрямів їх подальшої еволюції. Проаналізовано особливості впливу нинішніх глобальних трансформацій на розвиток окремих регіонів. Основну увагу зосереджено на стратегічних перспективах розвитку Західного регіону України. Виявлено загрози, спричинені розривом традиційних господарських зв'язків і посиленням міжнародної конкуренції за природні, фінансові та людські ресурси, в сучасних геополітичних і гео економічних реаліях. Описано негативний вплив цих загроз на області Західного регіону України та показано, як кожна з областей зможе адаптуватися до сучасних викликів глобалізації, використовуючи свій євроінтеграційний потенціал. Сформульовано пропозиції для органів державної влади щодо пріоритетних напрямів удосконалення принципів і механізмів стратегування, а також для органів місцевого самоврядування регіону щодо взаємоузгодження стратегічних планів різних рівнів між собою та використання просторових переваг областей цього регіону.

Ключові слова: глобалізація, Західний регіон України, стратегування, стратегічне планування, місцеве самоврядування.

Постановка проблеми. Нова ера глобальних трансформацій, яка сьогодні входить у свою кульмінаційну фазу, змушує світ стикатися із цілою низкою небачених до цього викликів. Відбуваються фундаментальні зрушення у структурі світової торгівлі, держави відмовляються від налагоджених роками міжнародних взаємозв'язків, регіони стикаються із численними інституційними новаціями, змінюються правила ринкової поведінки суб'єктів господарювання.

У цьому глобальному вирі політичних, економічних і соціальних трансформацій Україна опинилася фактично в самому епіцентрі подій, оскільки повномасштабна військова агресія з боку Росії зробила нашу державу одним з головних учасників світової геополітики.

Варто зазначити, що українські регіони по-різному відчують гостроту нинішнього моменту. Одні з них опинилися в зоні бойових дій та в прифронтовій смузі, інші відіграють своєрідну транзитну роль, забезпечуючи економічні та логістичні потреби фронту, а треті виконують функцію глибокого тилу, водночас вирішуючи левову частку проблем внутрішньо переміщених осіб і релокованого бізнесу.

Західний регіон України належить саме до третього типу. Його економіка та інфраструктура найменше постраждали від військових дій. Проте кількість проблем, пов'язаних із глобальними ринковими трансформаціями та наслідками війни, є значною. Передусім це стосується адаптації місцевого бізнесу до умов воєнного стану. По-друге, регіон почав виконувати функцію транзитного хаба для товарів і послуг, а також для військової техніки, що надходить з-за кордону, і для вітчизняної продукції, яка відправляється на експорт. Крім того, всі області регіону сьогодні мають забезпечувати швидку переорієнтацію різних ланок своєї інфраструктури на обслуговування потреб внутрішньо переміщених осіб, а також на допомогу релокованому бізнесу.

© В. В. Борщевський, В. В. Засадко, О. Б. Василиця, 2022.

Це актуалізує проблему підвищення ефективності управління розвитком областей Західного регіону України в нинішніх умовах, зокрема шляхом адаптації сучасних підходів до стратегування їхнього розвитку.

Аналіз останніх досліджень. Проблемам стратегічного планування регіонального розвитку в Україні присвячені публікації таких авторів, як С. Біла, А. Бойко, З. Варналій, Н. Єфремова, Н. Ісаєва, С. Козловський, І. Островський, Н. Попадинець, О. Рудченко, Л. Хомич, В. Чужиков, І. Шаповалова, О. Шевченко, В. Шпильова та ін. Актуальні аспекти розвитку українських регіонів з огляду на перспективи європейської інтеграції та в контексті наближення нашої держави до ЄС досліджували В. Гоблик, Є. Кіш, М. Лендел, М. Мальський, А. Мокій, Н. Мікула, Н. Павліха, С. Писаренко, М. Янків та інші науковці.

Зокрема, Н. Попадинець підкреслює важливість стратегічного планування як інструмента забезпечення сталого розвитку регіонів та основну складову програмно-цільового методу бюджетування. На його думку, стратегічне планування дозволяє не тільки окреслити основні пріоритети на майбутнє, але й передбачати можливі наслідки від прийняття відповідних рішень, вчасно реагувати на зміни в зовнішній і внутрішній політиці. Основою для ефективного стратегічного планування, визначення перспектив регіонального розвитку, на думку автора, є результати ґрунтовного аналізу та оцінювання реальної економічної спроможності відповідних територій [8, с. 17].

О. Шевченко вказує на проблеми в регуляторному та інституційному забезпеченні чинної системи регіонального стратегування. У цьому контексті вона виокремлює відсутність дієвого фінансового механізму реалізації регіональних стратегій, що не дає змоги своєчасно вирішувати більшість проблем міжрегіонального характеру, зокрема забезпечувати ефективно регулювання диспропорцій соціально-економічного розвитку регіонів, посилювати консолідацію єдиного господарського простору країни на спільній фінансовій основі та стимулювати прискорення структурної перебудови виробничих комплексів регіонів; застарілість традиційних інструментів і важелів стратегування регіонального розвитку, які не лише закріплюють поточні проблеми територій, але й не здатні створювати стимули до їх саморозвитку, активізації місцевої економічної ініціативи та підприємництва на місцях; слабку участь інститутів громадянського суспільства в розробленні та реалізації стратегій розвитку регіонів [15, с. 304].

О. Рудченко та І. Столетова звертають увагу на проблеми в інформаційно-аналітичному забезпеченні реалізації регіональних стратегій в Україні. Вони вважають, що діалектичний взаємозв'язок процесів кількісних та якісних зрушень зумовлює необхідність, по-перше, сформулювати систему індикаторів (показників), які дозволять всебічно оцінити розвиток регіонів та їхніх структурних елементів; по-друге, створити інституційні умови належного функціонування системи збору та обробки потрібної інформації, а також її аналітичного супроводу; по-третє, застосовувати сучасні статистичні моделі та методи, що забезпечать виявлення причинно-наслідкових зв'язків і варіантне прогнозування розвитку на основі зміни суттєвих параметрів [10, с. 130].

А. Бойко наголошує на потребі в удосконаленні як теоретичних засад, так і практичних аспектів розроблення і реалізації стратегій регіонального розвитку, урахувавши такі чинники, як європейська інтеграція та децентралізація влади в Україні. Авторка слушно зауважує, що в українській практиці, плануючи регіональний розвиток, основну увагу приділяють розробленню стратегії (як документа) та недостатньо плану реалізації (як послідовності дій). Логіка традиційного підходу базується на такій позиції: якщо розроблено якісний документ, то його реалізація відбуватиметься автоматично та результативно. Отже, в Україні механізми та інструменти проведення систематичного моніторингу

результативності реалізації регіональних стратегій розробляються формально та декларативно. Натомість у практиці країн-членів ЄС переважає прагматичний підхід до розроблення таких стратегій, який ґрунтується ще і на партнерських засадах: відповідні документи формуються відкрито, в умовах відкритого діалогу з бізнесом та інститутами громадянського суспільства, передбачають взаємну узгодженість їхніх інтересів [2, с. 27-28].

Н. Павліха та Н. Кицюк стверджують: «У сучасному глобалізованому світі тотальної конкуренції за ресурси, робочу силу, ринки збуту тощо кожна країна та її регіони зокрема, аби забезпечити своє процвітання та розвиток, створити для людини комфортне і безпечне середовище, мають бути конкурентоспроможними. Адже ресурси, насамперед ідеться про зовнішні та внутрішні інвестиції, ідуть лише туди, де їм простіше зайняти своє місце і де є більше шансів на отримання від цих інвестицій доходу» [7, с. 197].

Із цієї тезию пережується висновок Н. Мікули та Н. Москалюк, згідно з яким для набуття міжрегіональним співробітництвом України та ЄС повноцінної функціональності має відбутися перехід від торговельної до проектної моделі взаємовідносин окремих регіонів. Потреба у зближенні моделей регіонального розвитку обумовлюється низкою чинників, до яких автори відносять диспропорції в розвитку національних економік; якість коопераційних зв'язків між господарськими комплексами різних регіонів; здатність досягати позитивних зрушень у показниках рівня життя населення незалежно від місця проживання; уміння застосувати інноваційні підходи до управління регіональним розвитком; якість інвестиційного клімату, націленість на формування системи інноваційно зорієнтованих інвестиційних проєктів тощо [6, с. 375].

Водночас бракує наукових праць, присвячених особливостям зміни пріоритетів стратегічного планування регіонального розвитку в Україні на сучасному етапі глобалізації та європейської інтеграції, урахуваючи ті наслідки для окремих регіонів нашої держави, які спричинює запровадження воєнного стану, і тих перспектив, які можуть відкритися на повоєнному етапі розвитку.

Метою статті є окреслення основних проблем розвитку Західного регіону України в умовах сучасних викликів глобалізації та розроблення на цій основі актуальних пропозицій щодо пріоритетних напрямів підвищення ефективності стратегічного планування в областях цього регіону, урахуваючи їхній євроінтеграційний потенціал і перспективи наближення України до ЄС.

Основні результати дослідження. Однією з найбільш успішних реформ, започаткованих в Україні протягом останнього десятиліття, стала адміністративно-територіальна. Її головна мета – проведення децентралізації влади та збільшення на цій основі інституційної, адміністративної та фінансової спроможності органів місцевого самоврядування. Досягнення цієї мети також передбачало остаточне викорінення рудиментів директивно-планового господарювання у сфері просторового розвитку. Також передбачалося оптимізувати міжбюджетні відносини та збільшити дохідну базу місцевих бюджетів, зменшивши тим самим навантаження на державний бюджет.

На жаль, досягнути всіх поставлених цілей так і не вдалося. Щобільше, українська економіка продовжувала залишатися надміру «бюджетизованою», а відтак і бюрократизованою, корумпованою, негнучкою та малоефективною. Як і раніше, її експортний потенціал визначали монополії, сконцентровані у вузькому сегменті сировинних галузей, передусім металургії та сільського господарства. Небезпечність такої ситуації вперше відчутно проявилася під час глобальної кризи, спровокованої пандемією COVID-19. Тоді цілі сегменти бізнесу виявилися під потужним ударом карантинних обмежень, а диспропорції просторового розвитку почали посилюватися.

Після повномасштабного військового вторгнення в Україну російських окупантів вказані проблеми відчувалися з особливою гостротою. Наприклад, протягом першого місяця війни лише 17% великих підприємств продовжували працювати без будь-яких обмежень (ще 30% змогли перейти на роботу в онлайн, а решта або не працювали зовсім, або призупинили діяльність якщо не до мирних, то принаймні до спокійніших часів) [11].

Понад 10% орних земель країни виявились недоступними для проведення посівної кампанії, що суттєво вдарило як по експортному потенціалу країни, так і по наповнюваності державного бюджету. Якщо фермери відносно швидко призвичаїлися до важких умов і знаходять варіанти зберігання та транспортування потрібних ресурсів і забезпечують інші важливі речі, щоб посівна відбувалася, то менш гнучким агрохолдингам складніше адаптуватися до нових реалій [14].

Станом на початок квітня понад 50% українців втратили роботу. Насамперед це стосується працівників великих старопромислових підприємств, розташованих у південно-східному регіоні України [5]. Цей регіон, де традиційно концентруються металургійні та коксохімічні виробництва – основа експортного потенціалу України, постраждав найбільше. Доволі потужного удару зазнала також економіка півдня нашої держави, де до зони активних бойових дій потрапили Одеська, Миколаївська та Херсонська області. Особливо болісною виявилася блокада портів (до широкомасштабного вторгнення морська логістика становила 62,3% усієї доларової вартості товарів, що експортувалися з України). Крім того, у південному регіоні розташовано найбільші суднобудівні та судноремонтні заводи України, а відсутність морського сполучення заблокувала на елеваторах значну кількість агропродукції. Відтак виникла проблема з вивезенням зерна різних культур, яка спричинила відсутність оборотних коштів у фермерів для нової посівної. Це зачепило не лише південні та східні регіони, але і низку областей Центральної України. Бойовими діями було охоплено також столичний регіон, Житомирську, Чернігівську, Сумську та Харківську області (одна лише Харківщина давала до цього понад 6% ВВП України). На Полтавщині під час ракетного обстрілу постраждав найбільший в Україні Кременчуцький НПЗ, який був основним виробником бензинів і дизпалива в країні [4].

Водночас центральні та західні області України стикнулися з проблемами дефіциту пального, а також з потребою у створенні сприятливих умов для релокації бізнесу з тих регіонів, де ведуться військові дії. Крім того, на ці регіони фактично покладено функцію допомагати внутрішньо переміщеним особам і вимушеним переселенцям, які прямують за кордон, у вирішенні їхніх соціальних і побутових проблем, організації транспортної логістики тощо. Не можна також недооцінювати і ту роль, яку виконують західноукраїнські області в налагодженні транзиту військової допомоги з боку країн-членів ЄС до України.

Наприклад, за період з початку широкомасштабного військового вторгнення понад 600 бізнесів переїхали до нових громад, майже 400 з них відновили свою роботу, ще понад 250 бізнесів знаходяться в стані переїзду. Український уряд, місцева влада та волонтерські організації допомагають релокованим підприємствам. Їм надається можливість орендувати об'єкти державної власності під розміщення своїх виробничих потужностей за ціною 1 грн за м², створюються максимально сприятливі умови для оперативного підключення мереж газо-, електро – та водопостачання. А ще здійснюється інформаційна підтримка, зокрема в налагодженні нових комерційних зв'язків, сприяння в разі виходу на нові ринки збуту, включно з іноземними, перебудови логістичних ланцюгів тощо [12].

Одним з лідерів у налагодженні ефективної релокації підприємств зі сходу, півдня та півночі України стала Львівська область. Лише за перші два місяці від початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну до неї релоковано

79 підприємств. Станом на початок червня кількість їх зросла до 147, а ще 900 заявок перебувало в стадії опрацювання. Найбільше підприємств (по 25) представляли оптову та роздрібну торгівлю, а також легку промисловість, 20 – машинобудування, 14 – металообробку, а ще 13 – харчову промисловість. Серед найбільших: «Вітропарки України» у складі групи компаній «Краматорський завод важкого верстатобудування» (найбільша компанія повного циклу, яка проектує, будує, монтує вітроустановки, генерує та здійснює постачання електроенергії); «Пожмашина» – лідер на ринку пожежної, сільськогосподарської та спеціалізованої техніки. Релокувалася з Чернігівської області (після війни на релокованій частині підприємства планують розпочати виробництво вантажної техніки); ТОВ НВО «Вертикаль» – приладобудівне підприємство, релоковане з Харківщини (спеціалізується на виробництві електродвигунів, генераторів і трансформаторів) тощо. Масштабна релокація великих підприємств до Львова та області вивела регіон на перше місце за рівнем зарплат. Імовірно, така тенденція збережеться і надалі [3; 4].

Подібною є ситуація і в інших областях Західного регіону України. На Закарпатті працює 262 релоковані підприємства, понад 160 з яких вже перереєстрували свій бізнес в області, тобто стали податковими агентами, а частина ще транзитують свої виробничі потужності. Серед релокованих компаній найбільше представників IT-індустрії, а також інших видів сфері послуг. Активно представлені також легка промисловість, машинобудування, деревообробна та меблева галузі, виробники комп'ютерної техніки, електронної та оптичної продукції. Кожному з підприємств, яке переїхало в регіон, державні та місцеві органи влади прагнуть створити належні умови для ведення бізнесу [9].

Про наміри відновити роботу свого заводу на Закарпатті повідомила також компанія «Єврокар» – офіційний дистриб'ютор автомобілів Skoda в Україні. Виробництво автомобілів збільшуватимуть зі зростанням попиту, а у вільних приміщеннях проживатимуть переміщені особи. Ціни й комплектації доступних для замовлення автомобілів з'явилися на сайті компанії в травні, а відновлення роботи планується із червня. Також можна придбати авто, що були в наявності до 24.02.2022 р. [13].

Понад 100 підприємств із зони бойових дій і наближених до неї територій релокувалися на Буковину. Серед них – IT-компанії та розробники програмного забезпечення, представники бізнесу, що працюють у сферах виробництва харчової продукції, пластмасових виробів, електронних та електричних проводів і кабелів, велосипедів, деревообробної промисловості тощо. Найбільше з них приїхали з Донецької, Київської, Житомирської, Чернігівської та Миколаївської областей. Сьогодні місцева влада Чернівців, Хотина та інших міст області працює над створенням доступної бази даних вакансій, виробничих площ, над веденням діалогу із сусідніми громадами щодо використання вільних площ, допомагає в комунікації з облenerго стосовно швидкого підключення до електромереж, релокацією нішевих, унікальних бізнесів тощо [16].

З огляду на зазначене для всіх областей Західного регіону України сьогодні актуалізується проблема адаптації своїх стратегій розвитку, які переважно формувалися протягом 2019-2020 рр., до соціально-економічних реалій сучасності. Передусім це стосується перегляду окремих стратегічних цілей, а також доповнення блоків оперативних цілей і завдань новими пунктами, що випливають з вимог воєнного часу та перспектив повоєнного розвитку. Зокрема, до пріоритетів просторового планування мають входити цілі та завдання, спрямовані на формування сприятливих умов для функціонування релокованих підприємств, залучення інвестицій у відбудову та модернізацію регіональної інфраструктури,

розв'язання соціальних проблем населення регіону, включно з внутрішньо переміщеними особами.

У перспективі можна також вести мову про корегування методологічних засад стратегічного планування, зокрема в напрямі переходу до так званих «наскрізних» стратегічних планів, які поєднуюватимуть стратегічні та операційні цілі окремих областей з відповідними цілями районів і територіальних громад в їхніх межах, з одного боку, та з цілями розвитку Західного регіону України загалом, з другого.

У парламентських колах сьогодні також обговорюються можливі зміни горизонтів стратегічного планування для суб'єктів різного рівня. Зазначається, що стратегічне планування має стати більш диверсифікованим, здатним окреслювати різні пріоритети та цілі розвитку територій, ураховуючи ймовірність настання тих чи інших ситуацій. Передусім це стосується роботи органів місцевого самоврядування в умовах мирного часу, а також двох можливих «мобілізаційних» сценаріїв: а) у разі виникнення нових локальних військових протистоянь; б) у разі повторного повномасштабного вторгнення. Для кожного із цих сценаріїв мають бути передбачені різні індикатори цілей для тієї чи іншої території, а також механізми та інструменти досягнення їх [1].

Одночасно треба сформувати адекватну систему перспективного та поточного планування на місцевому, субрегіональному та регіональному рівнях. Стратегування в територіальних громадах має враховувати основні положення чинних стратегій розвитку відповідних районів і регіонів (так, щоб цілі громад не суперечили стратегічному баченню їхньої ролі та місця в просторовому розвитку відповідного субрегіону чи регіону). З іншого боку, гармонізація стратегічного планування регіонального розвитку на державному (державна стратегія регіонального розвитку), надрегіональному (наприклад, для всього Західного регіону України), регіональному (для окремих областей), субрегіональному (райони) та локальному (територіальні громади) рівнях має відбуватися з одночасним розробленням річних планів розвитку для кожної території. Невіддільною складовою таких планів має стати бюджетне забезпечення їх. Алгоритм цього процесу передбачає виконання п'яти послідовних кроків: по-перше, визначення в державній стратегії регіонального розвитку місця та значення кожного окремого великого регіону (Західного, Центрального, Північного, Південного та Східного); по-друге, формування стратегій регіонального розвитку, ураховуючи надрегіональний і субрегіональний компонент стратегування; по-третє, розроблення стратегій розвитку кожної з територіальних громад у річищі чинних субрегіональних і регіональних стратегічних цілей і завдань; по-четверте, затвердження щорічних планів розвитку для кожного регіону, району та громади; по-п'яте, прийняття обласних, районних і місцевих річних бюджетів, прив'язаних до річних планів їхнього розвитку, з жорстким розподілом видатків за окремими програмами.

Наприклад, якщо всі області Західного регіону України у своїх стратегіях тією чи іншою мірою декларують підтримання підприємництва та поліпшення інвестиційного клімату, то відповідна ціль має бути передбаченою для Західного регіону України загалом, відображаючись у державній стратегії регіонального розвитку (наприклад, «створення належних умов для релокації бізнесу з районів бойових дій та наближених до них територій»). Для окремих районів і територіальних громад, горизонт стратегування яких може бути зменшений до трьох-п'яти років, вказана ціль вже має трансформуватися відразу в декілька більш «локальних», таких як створення виробничого кластера, модернізація виробничої (інженерної, маркетингової тощо) інфраструктури або ж будівництво житла для внутрішньо переміщених осіб. Обравши одну з таких цілей, відповідні райони і громади повинні розробити річні плани заходів з її досягнення, узгодивши їх з відповідними заходами регіонального рівня. Одночасно розроблятиметься проєкт

бюджетних видатків на реалізацію цього плану, включно з можливістю отримання дотацій з обласного бюджету. Лише після цього виконання регіональних, районних і місцевих бюджетів зможе відбуватися достатньо прозоро та ефективно.

Запропонований підхід дозволить, з одного боку, суттєво зменшити рівень суперечностей між різними щаблями владної ієрархії в межах окремих регіонів, зокрема під час розроблення та виконання стратегій і планів місцевого розвитку. З іншого боку, він допоможе уникнути зайвих видатків завдяки уникненню дублювання повноважень, а також подолати проблему браку коштів на реалізацію тих чи інших обласних і місцевих програм. Одночасно відбудеться актуалізація стратегій і планів регіонального розвитку та підвищиться ефективність використання матеріально-технічних, фінансових і людських ресурсів, залучених до їх реалізації, насамперед завдяки використанню сучасних інструментів стратегічного планування.

До тих цілей і завдань, які передусім мають збагатити стратегії розвитку областей Західного регіону України в умовах сучасних викликів, крім уже згаданого розвитку підприємництва, слід також віднести: диверсифікацію мережі транспортних комунікацій і логістичних центрів, зокрема в частині активізації транскордонного руху товарів і послуг; житлове будівництво, передусім будівництво житла для внутрішньо переміщених осіб, включно з прив'язкою до місць релокації бізнесу, що в перспективі дасть змогу створювати відповідні кластери, а також індустріальні чи промислові парки; інтенсифікацію сільськогосподарського виробництва, включно з впровадженням його сучасних форм, інтегрованих з переробленням аграрної продукції, а також розбудову гуртових ринків; збільшення експортного потенціалу машинобудування, електроніки та легкої промисловості. Можна також вести мову про формування нових виробничих потужностей для ВПК, включно із забезпеченням їх відповідною логістикою, зокрема належно оснащеними складськими приміщеннями.

Ще одним важливим напрямом стратегічного планування в областях Західного регіону України, який актуалізується в умовах сучасних викликів глобалізації, є посилення співпраці органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства з європейськими партнерами, зокрема з благодійними фондами та донорськими організаціями. Передусім це має на меті сприяти залученню коштів і людського потенціалу для розбудови та модернізації інституційної інфраструктури регіону, а також підготовки проектів повоєнного соціально-економічного розвитку. Адже в умовах ведення бойових дій на півдні та на сході нашої держави європейські партнери переважно переорієнтувалися на військову підтримку нашої держави та надання допомоги біженцям, що були вимушені виїхати до їхніх держав. Це створило певний «інституційний вакуум» у площині формування засад повоєнного соціально-економічного розвитку України, зокрема в контексті інтеграції нашої держави до ЄС та адаптації на вітчизняний суспільний ґрунт сучасних європейських цінностей. Як наслідок, після завершення активної фази війни, особливо якщо вона затягнеться на тривалий період, ми можемо опинитися в ситуації, коли значна частина українського суспільства та представників влади виявляться не готовими до переходу на «мирні рейки». Це загрожує поширенням так званого «афганського синдрому», коли для багатьох людей життя в умовах постійної небезпеки, активних бойових дій і підготовки до чергових військових операцій виявляється більш природним, ніж мирне життя, з усіма його побутовими, фінансовими та соціальними проблемами (особливо якщо влада не зможе вчасно налагодити безболісного переходу до повоєнного життя).

Саме тому вже сьогодні Україні слід посилювати співпрацю з європейськими партнерами (як з владними інституціями, так і з інститутами громадянського суспільства) у напрямі розгортання низки нових програм і проектів, спрямованих

на підготовку наших громадян до повоєнного етапу соціально-економічного відновлення. І саме області Західного регіону України мають бути в цьому питанні одними з ініціаторів, особливо якщо йдеться про території, розташовані вздовж кордону з ЄС.

Висновки. Сучасний етап глобалізації характеризується суттєвим посиленням безпекових викликів, особливо для України, частина регіонів якої потрапила до зони бойових дій, а інші зіткнулася зі значним напливом внутрішньо переміщених осіб, що спричинило непередбачуване додаткове навантаження на місцеву інфраструктуру та на ринок праці. Така ситуація зумовила потребу в зміні підходів до стратегічного планування регіонального розвитку та частковому коректуванні вже затверджених стратегій в областях Західного регіону України, включно із субрегіональним і місцевим рівнем стратегування. Першочергового значення набуває взаємоузгодження таких стратегій з ДСРР, яка має також окреслювати і стратегічні орієнтири розвитку для всього Західного регіону України. З іншого боку, стратегії розвитку окремих областей цього регіону мають узгоджуватися між собою та зі стратегіями розвитку тих районів і громад, які входять до складу цих областей.

Стратегічними цілями, що потребують першочергового коректування з погляду адаптації Західного регіону України до сучасних викликів глобалізації, є розвиток підприємництва, урахування євроінтеграційні перспективи України, модернізація інженерної, маркетингової та соціальної інфраструктури (з одночасною адаптацією їх до потреб внутрішньо переміщених осіб і релокованого бізнесу), диверсифікація потенціалу транспортно-логістичної сфери тощо.

Подальші дослідження в цьому напрямі можуть стосуватися механізмів повоєнного розвитку областей Західного регіону України з погляду цілей, завдань і пріоритетів, визначених їхніми оновленими стратегіями.

Список використаних джерел

1. Безгін В. Як війна змінить регіональну політику в Україні: децентралізація, громади, податки, економіка. *Agropolit.com*: сайт. 22.04.2022. URL: <https://agropolit.com/blog/503-yak-viyna-zminit-regionalnu-politiku-v-ukrayini-detsentralizatsiya-gromadi-podatki-ekonomika>
2. Бойко А. Планування регіонального розвитку в Україні. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2017. № 1. С. 19-35.
3. Гринів О. Підприємства, релоковані на Львівщину, найчастіше спеціалізуються на торгівлі та легкій промисловості. *Еспресо*: сайт. 02.06.2022. URL: <https://zahid.espreso.tv/pidpriemstva-relokovani-na-lvivshchinu-naychastishe-spetsializuyutsya-na-torgivli-ta-legkiy-promislovosti>
4. Драннік А. «Третини економіки у нас більше немає»: вплив війни на регіони України. *Vesti.ua*: сайт. 29.04.2022. URL: <https://vesti.ua/uk/business-uk/economics-uk/treti-ekonomiki-u-nas-bolshe-net-vliyanie-voynu-na-regiony-ukrainy>
5. Максимов В. Стало відомо, скільки українців втратили роботу через війну. *Today.ua*: сайт. 05.04.2022. URL: <https://ukraine.today.ua/ru/stalo-vidomo-skolko-ukrayntsev-poteryaly-rabotu-yz-za-voyny>
6. Мікула Н. А., Москалюк Н. П. Чинники зближення моделей регіонального розвитку України та ЄС. *Регіональна політика Європейського Союзу* / [ред. В. Чужиков]. К.: КНЕУ, 2016. 495 с. С. 375-388.
7. Павліха Н. В., Кицюк І. В. Управління проектами як інструмент активізації транскордонного співробітництва. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*: зб. наук. пр. 2014. Вип. 3(107). С. 189-199.
8. Попадинець Н. М. Роль стратегічного планування в економічному розвитку регіону. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*: зб. наук. пр. 2017. Вип. 6(128). С. 16-19.
9. 182 релоковані підприємства працюють на Закарпатті. *Карпатський об'єктив*: сайт. 26.05.2022. URL: <http://ekonomika.ko.net.ua/?p=25496#:~:text=«Ми%20—%20лідери%20в%20Україні%20за,заступник%20голови%20ОВА%20Василь%20Іванчо>
10. Рудченко О., Столетова І. Особливості розроблення стратегічних документів регіонального розвитку та їх інформаційно-аналітичного забезпечення. *Бізнес Інформ*. 2017. № 10. С. 126-132.
11. Самаєва Ю. Як працює тил. *Дзеркало тижня*: сайт. 31.03.2022. URL: <https://zn.ua/ukr/macrolevel/jak-pratsjuje-til.html>

12. Свириденко Ю. Другий фронт великої війни: Як Україна перейшла до воєнної економіки. *НВ*: сайт. 08.06.2022. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/shcho-vidbuvaetsya-z-ukrajinskoyu-ekonomikoyu-zaraz-pidchas-viyni-ministr-ekonomiki-sviridenko-50248351.html>
13. У Закарпатті відновив роботу завод Skoda. *The village*: сайт. 10.06.2022. URL: <https://www.the-village.com.ua/village/city/city-news/326859-u-zakarpatt-vidnoviv-robotu-zavod-skoda>
14. Через бойові дії неможливо провести посівну на 3,5 млн гектарів сільгоспземель. *Agravery*: сайт. 05.04.2022. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/cezerez-bojovi-dii-nemozhivo-provesti-posivnu-na-35-mln-gektariv-silgospzemel>
15. Шевченко О. Регулятивні підходи до стратегування регіонального розвитку. *Економічні науки. Серія: Регіональна економіка*: зб. наук. пр. 2014. Вип. 11(43). С. 301-308.
16. Кубай І. Як почати працювати на новому місці? Досвідом діляться стоматологи, IT-шники і митці. *Евакуація.City*: сайт. 07.05.2022. URL: https://evacuation.city/articles/210859/relokejtf?fbclid=IwAR0IpbjkGLLmcVrQF8zP7Uyz3PsVILvm4534xUhWr_NAr6Y1VXZK7z0v_U

References

1. Bezhin, V. (2022, Apr 22). Yak viyna zminyut' rehional'nu polityku v Ukraini: detsentralizatsiya, hromady, podatky, ekonomika [How will the war change regional policy in Ukraine: decentralization, communities, taxes, economy]. *Agropolit.com*: Website. Retrieved from <https://agropolit.com/blog/503-yak-viyna-zminit-regionalnu-politiku-v-ukrayini-detsentralizatsiya-gromadi-podatki-ekonomika> [in Ukrainian].
2. Boyko, A. (2017). Planuvannya rehional'noho rozvytku v Ukraini [Regional development planning in Ukraine]. *Visnyk Kyiviv 'koho natsional'noho torhovel'no-ekonomichnoho universytetu – Bulletin of Kyiv National University of Trade and Economics*, 1, 19-35. [in Ukrainian].
3. Hryniv, O. (2022, Jun 02). Pidpryyemstva, relokovani na L'vivshchynu, naychastishe spetsializuyutsya na torhivli ta lehkiy promyslovosti [Enterprises that relocated to Lviv region most often specialize in trade and light industry]. *Espresso*: Website. Retrieved from <https://zahid.espresso.tv/pidpriemstva-relokovani-na-lvivshchinu-naychastishe-spetsializuyutsya-na-torgivli-ta-legkiy-promislovosti> [in Ukrainian].
4. Drannik, A. (2022, Apr 29). «Tretyny ekonomiky u nas bil'she nemaye»: vplyv viyny na rehiony Ukrainy [«We no longer have a third of the economy»: the impact of the war on the regions of Ukraine]. *Vesti*: Website. Retrieved from <https://vesti.ua/uk/business-uk/economics-uk/treti-ekonomiky-u-nas-bolshe-net-vliyanie-vojny-na-regiony-ukrainy> [in Ukrainian].
5. Maksymov, V. (2022, Apr 05). Stalo vidomo, skil'ky ukrayintsiv vtratyly robotu cherez viynu [It became known how many Ukrainians lost their jobs because of the war]. *Today.ua*: Website. Retrieved from <https://ukraine.today.ua/ru/stalo-yzvestno-skolko-ukrayntsev-poteryaly-robotu-yz-za-vojny> [in Ukrainian].
6. Mikula, N. A., & Moskaliuk, N. P. (2016). Chynnyky zbyzhzhennya modeley rehional'noho rozvytku Ukrainy ta YeS [Factors of convergence of regional development models of Ukraine and EU]. In *Rehional'na polityka Yevropeys'koho Soyuzu [Regional policy of the European Union]* (pp. 375-388). K.: KNEU. [in Ukrainian].
7. Pavlikha, N. V., & Kytsyuk, I. V. (2014). Upravlinnya proektamy yak instrumenty aktivizatsiyi transkordonnoho spivrobitnyctva [Project management as a tool for activation of cross-border cooperation]. In *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy [Socio-economic problems of the modern period of Ukraine]*: Vol. 3(107) (pp. 189-199). [in Ukrainian].
8. Popadynets, N. M. (2017). Rol' stratehichnoho planuvannya v ekonomichnomu rozvytku rehionu [The role of strategic planning in the regional economic development]. In *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy [Socio-economic problems of the modern period of Ukraine]*: Vol. 6(128) (pp. 16-19). [in Ukrainian].
9. 182 relokovani pidpryyemstva pratsuyut' na Zakarpatti [182 relocated companies operate in Transcarpathia] (2022, May 26). *Carpathian lens*: Website. Retrieved from <http://ekonomika.ko.net.ua/?p=25496#:~:text=«Ми%20—%20лідери%20в%20Україні%20за,заступник%20голови%20ОВА%20Василь%20Іванчо> [in Ukrainian].
10. Rudchenko, O., & Stolyetova, I. (2017). Osoblyvosti rozroblennya stratehichnykh dokumentiv rehional'noho rozvytku ta yikh informatsiyno-analitychnoho zabezpechennya [Features of forming of strategic documents of regional development and their information-analytical providing]. *Biznes Inform – Business Inform*, 10, 126-132. [in Ukrainian].
11. Samayeva, Yu. (2022, Mar 31). Yak pratsuye tyl [How the rear works]. *Mirror of the week*: Website. Retrieved from <https://zn.ua/ukr/macrolevel/jak-pratsuje-til.html> [in Ukrainian].
12. Svyrydenko, Yu. (2022, Jun 08). Druhyy front velykoyi viyny: Yak Ukrainy pereyshla do voyennoyi ekonomiky [The Second Front of the Great War: How Ukraine Moved to a Military Economy]. *НВ*: Website. Retrieved from <https://biz.nv.ua/ukr/experts/shcho-vidbuvaetsya-z-ukrajinskoyu-ekonomikoyu-zaraz-pidchas-viyni-ministr-ekonomiki-sviridenko-50248351.html> [in Ukrainian].
13. U Zakarpatti vidnovy robotu zavod Skoda [In Transcarpathia the Skoda plant restored working] (2022, Jun 10). *The village*: Website. Retrieved from <https://www.the-village.com.ua/village/city/city-news/326859-u-zakarpatt-vidnoviv-robotu-zavod-skoda> [in Ukrainian].
14. Cherez boyovi diyi nemozhlyvo provesty posivnu na 3,5 mln hektariv sil'hospzemel' [Because of fighting operations, it is impossible to sow 3.5 million hectares of farmland] (2022, Apr 05). *Agravery*: Website.

Retrieved from <https://agravery.com/uk/posts/show/cerez-bojovi-dii-nemozlivo-provesti-posivnu-na-35-mln-gektariv-silgospzemel> [in Ukrainian].

15. Shevchenko, O. (2014). Rehulyatyvni pidkhody do stratehuvannya rehional'noho rozvytku [Regulatory approaches to regional development strategizing]. In *Ekonomichni nauky. Seriya: Rehional'na ekonomika [Economic sciences. Series: Regional Economy]*: Vol. 11(43) (pp. 301-308). [in Ukrainian].
16. Kubay, I. (2022, May 07). Yak pochaty pratsyuvaty na novomu misti? Dosvidom dilyatsya stomatolohy, IT-shnyky i mytysi [How to start working in a new place? Dentists, IT specialists and artists share their experience]. *Evacuation.City*: Website. Retrieved from https://evacuation.city/articles/210859/relokej?fbclid=IwAR0IpbjkGLLmcVrQF8ZpTUyz3PsVILvm4534xUhWr_NAR6Y1VXZK7z0v_U [in Ukrainian].

Borshchevskyy V. V., Zasadko V. V., Vasylytsya O. B. The Western region of Ukraine in the circumstances of contemporary challenges of globalization: strategic development planning in the context of approaching to the EU.

The article is devoted to the peculiarities of the regional development of Ukraine in the modern challenges of globalization. The main factors determining the nature and quality of strategic planning in different regions of Ukraine include the consequences of military aggression by Russia and the geopolitical changes caused by it on the European continent. New opportunities are open for the oblasts of the Western Region of Ukraine, given the prospect of further rapprochement between Ukraine and the EU. The main features of the current stage of globalization and European integration in the context of their impact on changing the principles and directions of regional development strategy in Ukraine are outlined. The peculiarities and nature of the impact of current global transformations on the development of individual regions of Ukraine are analyzed. The article notes that the specifics of the functioning of the regional economy in the current situation are determined primarily by tasks related to the logistics of the Ukrainian army. It is important to create appropriate conditions for the relocation of businesses from regions close to the war zone, as well as to provide the necessary social and economic support to internally displaced persons. The main global threats to the oblasts of the Western Region of Ukraine are caused by the rupture of traditional economic ties and increasing international competition for natural, financial, and human resources. The priority directions of adaptation of local governments and business circles of the Western Region of Ukraine to modern challenges of globalization are based on more effective use of European integration potential. The article includes suggestions for state authorities of Ukraine on priority areas for improving the principles and mechanisms of strategy at the regional level. It emphasizes the importance of implementing the model of end-to-end strategic planning of territorial development, starting from the State Strategy of Regional Development and ending with strategic development plans of individual communities. Strategies at the supraregional, regional, and subregional levels should be intermediate. In addition, the strategic plans of the respective territories should be implemented through sectoral programs for several years. The priority directions of improvement of the territorial strategizing system in the Western Region of Ukraine are developed.

Keywords: globalization, Western region of Ukraine, strategizing, strategic planning, local self-government.

Борщевський Віктор Валентинович – доктор економічних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу просторового розвитку ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», завідувач кафедри державного управління Українського католицького університету (e-mail: borshchevsky@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1868-4434>).

Borshchevskyy Viktor Valentynovych – Dr.Sci. (Econ.), Assoc. Prof., Leading Researcher of the Department of spatial development of the Dolishnyi Institute of Regional Research of NAS of Ukraine, Head of the Department of Public Management of the Ukrainian Catholic University.

Засадко Валентина Вікторівна – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, директорка Школи публічного управління Українського католицького університету (e-mail: zasadko_vv@ucu.edu.ua, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1822-4913>).

Zasadko Valentyna Viktorivna – PhD (Econ.), Sen. Res., Director of the School of public management of the Ukrainian Catholic University.

Василиця Оксана Богданівна – кандидат економічних наук, доцентка кафедри державного управління Українського католицького університету (e-mail: vasylytsya@ucu.edu.ua, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5624-2277>).

Vasylytsya Oksana Bohdanivna – PhD (Econ.), Associate Professor of the Department of Public Management of the Ukrainian Catholic University.

Стаття підготовлена в межах виконання наукової теми «Глобалізаційні чинники та ризики ендегенного розвитку регіонів України».

Надійшло 22.05.2022 р.